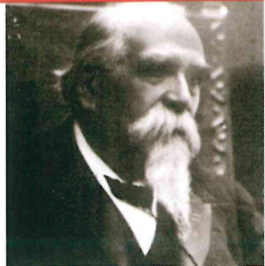

על קבלה, אמונות וראש הממשלה היהודי הראשון

לואיזה נאור

לואיג'י לוצאטי

ימים נהגו יהודים להתנצר כאשר ביקשו לקבל על עצמם משרות בשירות הציבורי, אלא שלוצאטי נשאר נאמן ליהדותו. עיקר מעייניו היו נתונים לנושאי ארגונים שיתופיים: בנקים ואשראי, דיור ציבורי, ארגוני עובדים, זכויות פועלים ולנושאים אקולוגיים דוגמת יערות וגנים ציבוריים. הוא נשא את קולו לטובת הנרדפים באשר הם: יהודי רומניה, רוסיה ואלג'יריה, הארמנים בטורקיה, הבודיסיטים בסין, אלפרד דרייפוס ואמיל זולה, וקורבנות עליית הדם בדמשק ב־1911. לוצאטי שימש פעמים מספר שר החקלאות ושר הכלכלה, ומונה לראשות הממשלה בשנת 1910-11. בשנת 1925 נתבקש לשגר איגרת ברכה לכבוד פתיחת האוניברסיטה העברית בירושלים, איגרת שאותה שבו וקראו בפני קהל ב־19 במארס 2007, ככינוס שנערך לזכרו במלאות 80 שנה לפטירתו.

לָלֶה לרואטי, הצלע המשפחתית השלישית, היה אמן מוכשר ורב פנים. הוא עסק בתאטרון, אייר ספרי ילדים וסרטי אנימציה (בהם "חליל הקסם" למוצרט ו"העורב הקלחן" לרוסיני). בבואו לספר סיפור – תוך שימוש בצבע ובצורה – יצר ציורי קיר מקרמיקה, בהם נתן דרור לדמיונו הפורה ולכישוריו הרבים. כך למשל, דברי ימי העיר ירושלים מושמעים עד היום במגדל דוד, על רקע סרט אנימציה מעשה ידיו, ובגנואה נפתח זה מקרוב מוזיאון חדש המוקדש לעבודותיו.

שש מאות שנות משפחת לוצאטו באיטליה

הקבליים, שרק מעטים מהם שרדו. עיסוקו של לוצאטו בקבלה, שהיה קשור גם לציפיותי המשיחיות האישיות, הגיע לאוזני ראשי הרבנות באיטליה, והדבר עורר מחלוקת גדולה שבעקבותיה חדל מהוראת הקבלה ומהעלאת תורתו על הכתב. בסופו של דבר נאלץ לעזוב את איטליה, וחי באמסטרדם במשך שנים מספר, תוך שהוא מקדיש את זמנו לכתיבה בנושאים שונים, בהם שירה. עד היום רואים בו רבים את גדול המשוררים בשפה העברית בראשית העת החדשה. הרמח"ל עלה לארץ ישראל ב־1743 וקבע את מושבו בעכו, שם מת עם רעייתו וילדיהם במגפה ב־1746. הוא נקבר על פי המסורת בכפר יסין שליד עכו.

המדינאי, פרופ' לואיג'י לוצאטי, עסק בתחומים אחרים לחלוטין, והיה היהודי הראשון שזכה להתמנות לראש ממשלה באיטליה. לוצאטי נולד בוונציה ב־1841 למשפחה יהודית מסורתית שנטלה חלק פעיל בפעילות הפוליטית של הרפובליקה הוונציאנית. עוד בנעורו גילה עניין רב בקידום טובתם של אזרחי ונציה, והוגלה מן העיר בשנת 1863 בעקבות ארגון שבייתה של ה'גונרוליירי' (השייטים בתעלות). לוצאטי התעניין בפילולוגיה ופרסם כמה מסות מעמיקות בתחום, אך האמין כי הספרות היא בחזקת "מותרות" שאין באפשרותו להקדיש לה מזמנו. בגיל 30 כבר היה פרופסור למשפט חוקתי באוניברסיטת פדואה ולאחר מכן ברומא, וכן היה חבר בבית הנבחרים האיטלקי עד 1922, כאשר נתמנה לסנטור.

לוצאטס' לא זנח את אמונתו היהודית גם כשחדל מלשמור מצוות, בניגוד למקרים אחרים. ב־1870, כששקל ראש ממשלת איטליה למנות יהודי לתפקיד שר הכלכלה, לוותה הצעתו בסערה בעיתונות, כשאחד מחברי הפרלמנט הקשה: "האם יהודי יכול לכהן בתפקיד שכזה?". באותם

בחורשים האחרונים נערכו בירושלים
כמה אירועי תרבות לכבוד שלושה צאצאים של יהודים, שגורשו ב־1389 מלאוסיץ שבצפון־מזרח גרמניה, והתיישבו באזור ונטו שבצפון־מזרח איטליה. שם כונו משפחות אלה על שם מקום מוצאם בשמות לוסאטי, לוצאטו, לוצטי וכיו"ב. שלושת האישים הם המקובל רבי משה חיים לוצאטו (הרמח"ל, פדואה 1707 - עכו 1746), המדינאי לואיג'י לוצאטי (ונציה 1841 - רומא 1927) והאמן עמנואל (לֵלֶה) לוצאטי (גנואה 1921-2007).

הראשון לבית לוצאטי המוזכר בכתבים היהודיים הוא אברהם שלמה לוצאטו, בעל פירוש לתורה שנרפס בוונציה ב־1567. בראשית המאה ה־16 פרסם ר' שמחה לוצאטו את החיבור החשוב "מאמר על קהילת ונציה". מלבדם מוכרים לנו גם בני משפחת לוצאטו ששימשו במאה ה־16 המלווים בריבית הרשמיים מטעם השלטונות בסאן דניאלה דל פירולי, וכן שמעון לוצאטו (1582-1660), שכהן ברבנות בוונציה, והשכיל לצרף השכלה קלסית נרחבת עם ידע מעמיק בפוליטיקה ובפילוסופיה. אחד הנודעים שבבני המשפחה היה הלשונאי שמואל דוד לוצאטו (שד"ל, 1800-1865), ועד ימינו אנו, רבים האנשים הנושאים בכבוד ובגאווה שם זה, באחת מצורות הכתיב שלו.

בן המשפחה הנודע מכולם, הרמח"ל, בעל הספר "מסילת ישרים", הוכר עוד מילדותו כעילוי, ונודע בשליטתו המעמיקה במקרא, בתלמוד, בקבלה, במדרש ובספרות ההלכה, וכן בלשונות הקלסיות ובספרותן ובתרבות האיטלקית בת זמנו. בשנת 1727, תוך שהוא שקוע כל כולו בחישובי קצים, טען הרמח"ל כי שמע את קולו של ה"מגיד", שיש בידו לגלות סודות שמימיים לבני אדם. גילוייו של ה"מגיד" שימשו כסיס לכתביו

תצלומים מספרים

שני מימין:
שלמה ברכה

סיפורו של נוטר במשמר הרכבות המנדטורי

משה ברכה

הבריטים אש לכל הכיוונים, כולל לכיוון תחנת הרכבת והנוטרים. אבי ונוטר נוסף שעמדו על משמרתם ניסו לתפוס מחסה בתוך התחנה, אך המבנה היה עשוי עץ ונוקב כולו מכדורים. אבי נפגע משני קליעים בבטנו והועבר במצב אנוש לבית החולים הממשלתי ביפו, שם נפטר למחרת. ביום ראשון בצהריים נערכה לו הלוויה רבת משתתפים בתל אביב, בהשתתפות פלוגת נוטרים וקצינים בריטים מחיל משמר הרכבות. הוא הובא למנוחת עולמים בבית העלמין בנחלת יצחק, בחלקת מגיני העם.

כיום מצוי האזור המצולם בתמונה ברחוב גולדברג, בין בתים מס' 1-2. מעניין לציין כי אף ששני המבנים הנראים בתמונה נהרסו זה מכבר, הרי שהשער וגדר הברזל הנראים ברקע — קיימים עד היום.

פעל עד צאת הבריטים מן הארץ. תפקיד הנוטרים היה לערוך סיורים על המסילות ולעל הרכבות, והיו נוטרים — דוגמת אבי — שהוצבו בתחנות הרכבת. לקראת סוף מלחמת העולם השנייה הצטמצם החיל בשל מיעוט מתנדבים, שכן השכר היה נמוך ואף סיבות אחרות הצטרפו לכך. בתמונה נראה אבי (שני מימין) במסדר הנוטרים בתחנת הרכבת בתל אביב, שהייתה בקצה רחוב סלומון, לא רחוק מ"התחנה המרכזית הישנה" שמולה גרנו. תחנת הרכבת הייתה ממוקמת מול בניין "בית הדר" שבו שכנה המפקדה הבריטית.

ביום חמישי, 2 בינואר 1947, בשעה 18:10, הותקפה המפקדה הבריטית בבית הדר בירי מנשק קל. התוקפים היו חברי לח"י, ובתגובה השיבו החיילים

אבי, שלמה ברכה, נולד בחלב בשנת 1901, ועלה לארץ עם משפחתו בשנת 1935. בראשית דרכו בארץ התגורר עם שאר בני המשפחה אצל קרובים אמידים בירושלים, ועבד לפרנסתו כפועל בניין. כעבור זמן עבר לעבוד במקצועו, ברפוס "ששון" ברמת גן. באפריל 1944 נשלח מטעם ארגון ההגנה בתל אביב לשרת כנוטר, והתגייס ל"משמר הרכבות". הוא ראה במילוי תפקידו שליחות לאומית עליונה.

החל בשנת 1936 התקיפו הערבים פעם אחר פעם את מסילות הברזל ואת הרכבות עצמן. משמר הרכבות הוקם ב-1937 במסגרת "משטרת היישובים העבריים" כשיתוף פעולה בריטי-יהודי למאבק בכנופיות הערביות. שמו הרשמי של החיל היה "חיל נוסרי הרכבת", והוא

ד"ר **לואיזה פרנצ'טי נאור**, ניתנו של לואיג'י לוצאטי, נולדה במירנצה שבאיטליה. בישראל הייתה קשורה לספרייה של הוועדה הישראלית לאנרגיה אטומית ולספריית המחלקה לזואולוגיה באוניברסיטה העברית. לאחר פרישתה קיבלה על עצמה אחריות על ספריית המכון לחקר יהדות איטליה.

ד"ר **משה ברכה** נולד בתל אביב ב־1939. בעל תואר שלישי בביולוגיה.